

**ЗВО «МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ»**

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної роботи

\_\_\_\_\_ Г.І. Калінічева  
«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2021 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова Приймальної комісії

\_\_\_\_\_ В.Ю. Бугай  
«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2021 р.



«ПОГОДЖЕНО»

Голова фахової атестаційної комісії

\_\_\_\_\_ А.О. Наторіна  
«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2021 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ  
на I курс для освітнього ступеня «Магістр»**

- Галузь знань:** 07 «Управління та адміністрування»
- Спеціальність:** 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»
- Освітня програма:** «Фінанси, банківська справа та страхування»

на основі освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр»  
або освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

Розглянуто і схвалено на засіданні  
кафедри обліку і фінансів  
протокол № 7 від «12» березня 2021 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ А.О. Наторіна  
Укладач \_\_\_\_\_ А.О. Наторіна

## ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	3
2. Зміст програми.....	5
2.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК».....	6
2.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА».....	8
2.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА».....	14
2.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ».....	19
2.5. «СТРАХУВАННЯ».....	24
2.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА».....	27
3. Контрольні питання для вступників, складені на підставі пропонуваного програм.....	32
3.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК».....	32
3.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА».....	33
3.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА».....	34
3.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ».....	36
3.5. «СТРАХУВАННЯ».....	37
3.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА».....	39
4. Критерії оцінювання знань вступників.....	40
5. Список рекомендованої літератури.....	43
5.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК».....	43
5.1.1. Основна література.....	43
5.1.2. Додаткова література.....	44
5.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА».....	45
5.2.1. Основна література.....	45
5.2.2. Додаткова література.....	46
5.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА».....	46
5.3.1. Основна література.....	46
5.3.2. Додаткова література.....	47
5.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ».....	48
5.4.1. Основна література.....	48
5.4.2. Додаткова література.....	49
5.5. «СТРАХУВАННЯ».....	50
5.5.1. Основна література.....	50
5.5.2. Додаткова література.....	51
5.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА».....	51
5.6.1. Основна література.....	51
5.6.2. Додаткова література.....	52

Додаток. Зразок екзаменаційного білету для фахового вступного випробування на I курсу для освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)..... 54

### 1. Пояснювальна записка

**Призначення програми** – забезпечити проведення фахового випробування при вступі на I курсу для здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування» на основі освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр» або освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст».

Програма фахового вступного випробування має міжпредметний синтетичний характер та охоплює питання, що розглядаються і вивчаються у рамках освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Програма розроблена на підставі Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Положення про приймальну комісію ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» від 20.02.2018.

**Програма фахового вступного випробування передбачає перевірку рівня сформованості у вступників компетентностей**, якими повинен володіти бакалавр відповідно до Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 № 729:

1. **Інтегральна компетентність** – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
2. **Загальні компетентності:**
  - 2.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
  - 2.2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
  - 2.3. Здатність планувати та управляти часом.
  - 2.4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
  - 2.5. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
  - 2.6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
  - 2.7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
  - 2.8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
  - 2.9. Здатність бути критичним і самокритичним.

- 2.10.** Здатність працювати у команді.
- 2.11.** Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- 2.12.** Здатність працювати автономно.
- 2.13.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- 2.14.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

### **3. Фахові компетенції:**

- 3.1.** Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- 3.2.** Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- 3.3.** Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- 3.4.** Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
- 3.5.** Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- 3.6.** Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- 3.7.** Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
- 3.8.** Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- 3.9.** Здатність здійснювати ефективні комунікації.
- 3.10.** Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- 3.11.** Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

## **2. Зміст програми**

Програма фахового вступного випробування на I курс для освітнього ступеня «Магістр» на основі освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр» або освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» інтегрує знання з шести дисциплін першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»: «Фінансовий ринок», «Податкова система», «Бюджетна система», «Гроші та кредит», «Страхування», «Банківська система».

### **2.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»**

#### **Програма дисципліни**

#### **Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці**

Місце фінансового ринку в фінансовій системі. Передумови виникнення фінансового ринку. Сутність фінансового ринку, його структура. Функції фінансового ринку. Суб'єкти та об'єкти фінансового ринку.

#### **Тема 2. Регулювання фінансового ринку**

Необхідність державного регулювання фінансового ринку. Мета та форми здійснення державного регулювання ринку фінансових послуг. Порядок регулювання кредитного ринку. Державне регулювання фондового ринку України. Політика держави на валютному ринку. Саморегулятивні організації професійних учасників фінансового ринку.

#### **Тема 3. Фінансові посередники**

Сутність фінансового посередництва. Функції фінансових посередників. Становлення ринку банківських послуг. Класифікація типів банків, їх характеристика. Банки та банківські об'єднання. Небанківські фінансові інститути: фінансові, лізингові, факторингові, страхові компанії, кредитні спілки, інститути спільного інвестування, довірчі товариства, компанії з управління активами, ломбарди, пенсійні фонди. Інфраструктура фінансового ринку.

#### **Тема 4. Процентні ставки та їх структура**

Сутність та види процентних ставок. Фактори, що впливають на розмір процентних ставок. Процентна політика Національного банку України (НБУ). Основні принципи визначення облікової ставки НБУ. Процентні ставки НБУ. Структура процентних ставок.

#### **Тема 5. Ризик і ціна капіталу**

Поняття і класифікація фінансових ризиків. Методи оцінки ризику на фінансовому ринку. Методи управління фінансовими ризиками. Основні методичні підходи, що використовуються при оцінці капіталу: дохідний підхід, витратний підхід, порівняльний підхід. Основи теорії вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на вартість капіталу у часі.

#### **Тема 6. Ринок облігацій як складова ринку капіталів**

Поняття та структура ринку капіталів. Сутність та класифікація цінних паперів. Роль боргових цінних паперів в економіці. Характеристика видів і типів облігацій. Порядок емісії, розміщення та обігу облігацій. Порядок визначення ринкової ціни облігацій. Характеристика інших видів боргових цінних паперів: казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів, векселів.

#### **Тема 7. Ринок пайових цінних паперів**

Поняття і види пайових цінних паперів. Поняття і види акцій. Порядок емісії, розміщення та обігу акцій. Визначення ринкової ціни акцій. Поняття інвестиційних сертифікатів. Порядок емісії, розміщення та обігу інвестиційних сертифікатів.

#### **Тема 8. Ринок похідних фінансових інструментів**

Сутність похідних цінних паперів. Функції похідних фінансових інструментів. Критерії віднесення фінансового інструменту до групи похідних. Класифікація похідних цінних паперів. Поняття та види опціонів. Поняття та види форвардів. Поняття та види ф'ючерсів. Інші види похідних фінансових інструментів: СВОПи, депозитарні розписки, варанти.

#### **Тема 9. Грошовий ринок і ринок банківських позик**

Сутність і структура грошового ринку. Суб'єкти та об'єкти грошового ринку. Сутність облікового ринку та його особливості. Інструменти облікового ринку. Характеристика міжбанківського ринку. Міжбанківські депозити. Міжбанківські кредити. Міжбанківські позики.

#### **Тема 10. Валютний ринок**

Сутність і структура валютного ринку. Валютний курс. Фактори, що впливають на валютний курс. Методи котирування. Конвертованість. Типи конвертованості. Резервні валюти. Валютні операції. Валютний арбітраж. Система валютного регулювання і курсова політика в Україні.

#### **Тема 11. Фондова біржа та біржові операції**

Місце фондової біржі на ринку цінних паперів. Поняття та функції фондової біржі. Умови допуску цінних паперів до котирування на фондовій біржі. Біржові операції та їх класифікація. Біржова угода. Поняття біржових індексів і методи їх визначення.

#### **Тема 12. Фундаментальний і технічний аналіз**

Основні теорії прогнозування цін на ринку цінних паперів. Фундаментальний аналіз ринку цінних паперів. Показники, що використовуються при фундаментальному аналізі. Рейтинги цінних паперів. Технічний аналіз ринку цінних паперів. Основні теорії та принципи технічного аналізу.

### **2.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»**

#### **Програма дисципліни**

##### **Тема 1. Сутність та види податків**

Сутність податків. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків. Поняття податку і збору (обов'язкового платежу). Функції податків. Елементи податків. Податкова ставка. Методи побудови податкових ставок. Класифікація податкових ставок. Порядок встановлення та зміни податкових ставок. Введення та скасування податків і зборів. Повноваження Верховної Ради України, сільських, селищних, міських рад у частині податків і зборів. Права органів місцевого самоврядування щодо встановлення порядку сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), ставок оподаткування та податкових пільг. Податкове зобов'язання. Механізм узгодження податкового зобов'язання. Класифікація податків. Розподіл податків за економічним змістом на прямі і непрямі. Види податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування: податки на доходи, капітал, споживання. Види прямих податків, їх переваги і недоліки, проблеми справляння. Види непрямих податків, їх переваги та недоліки. Види податків за ознакою органів державної влади, що їх встановлюють: загальнодержавні та місцеві податки.

##### **Тема 2. Податкова політика в системі державного регулювання економіки**

Поняття податкової політики. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки. Мета, принципи та ієрархія задач податкової політики. Фактори, які визначають напрями та характер податкової політики. Особливості податкової політики України в період формування ринкових відносин. Елементи й основні принципи податкової політики.

##### **Тема 3. Організація податкової системи**

Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Принципи побудови та організації системи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Критерії оптимального оподаткування.

##### **Тема 4. Державна податкова служба України**

Органи державної податкової служби України. Структура податкової служби України. Організаційна структура державної податкової служби в Україні. Функції Державної податкової служби України та її завдання. Функції середнього та базового рівня Державної податкової служби. Права органів Державної податкової служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів. Податкова міліція: склад, функції, завдання, повноваження, права.

##### **Тема 5. Податковий менеджмент**

Облік платників податків – юридичних осіб. Єдиний банк даних юридичних осіб. Процедура подання документів та реєстрації юридичних осіб. Облік платників податків фізичних осіб. Державний реєстр фізичних осіб – платників податків. Підстави та порядок проведення органами державної податкової служби планових і позапланових виїзних перевірок. Скасування рішень органів державної податкової служби України. Оскарження дій службових осіб державних податкових інспекцій України.

##### **Тема 6. Податок на додану вартість**

Сутність податку на додану вартість (ПДВ), його роль у формуванні доходної частини бюджету. Законодавча і нормативна база оподаткування, платники, об'єкт оподаткування, ставки. Операції, що не є об'єктом оподаткування. Особливості визначення бази оподаткування. Види операцій, що оподатковуються за нульовою ставкою. Податковий облік з ПДВ. Податкові зобов'язання і податковий кредит. Умови, що визначають право платника на податковий кредит. Податкова накладна. Реєстр податкових накладних. Визначення дат виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Податкові періоди. Строки подання податкової декларації та розрахунків з бюджетом. Система пільг з податку на додану вартість.

##### **Тема 7. Акцизний податок**

Економічна сутність. Законодавча і нормативна база оподаткування. Особливості застосування акцизного податку в Україні. Платники. Об'єкт оподаткування. Перелік підакцизних товарів. Ставки акцизного податку. Порядок визначення сум акцизного податку. Строки та порядок сплати. Строки подання звітності. Особливості оподаткування операцій з імпорту підакцизних товарів. Акциз в операціях з переробки давальницької сировини. Організація і податкове забезпечення транзиту підакцизних товарів. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Застосування марок акцизного збору. Механізм застосування пільг для юридичних та фізичних осіб з акцизу.

##### **Тема 8. Мито**

Мито як джерело доходів бюджету і як засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика. Законодавча і нормативна база оподаткування. Об'єкти оподаткування. Поняття митної вартості товарів і методи її визначення. Експортне та імпорتنе мито. Антидемпінгове, компенсаційне й спеціальне мито. Платники мита. Види ставок мита (звичайні, пільгові, преференційні) та механізм їх застосування. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету. Пільги.

##### **Тема 9. Перекладання податків**

Розмежування суб'єктів оподаткування та носіїв податку. Ціноутворення і механізм перекидання непрямих податків. Особливості та умови перекидання податку на прибуток та інших прямих податків. Просте та складне перекидання. Створення умов для запобігання перекиданню податків.

#### **Тема 10. Податок на прибуток підприємств**

Особливості оподаткування прибутку підприємств: платники, ставки, об'єкт оподаткування, порядок розрахунку оподаткованого прибутку. Формування доходів звітного періоду, їх склад і визначення. Порядок коригування доходів звітного періоду. Формування витрат звітного періоду та їх склад. Види витрат, які не входять до складу витрат звітного періоду. Витрати подвійного призначення. Дата збільшення доходів і витрат звітного періоду. Амортизація основних засобів. Класифікація основних засобів за групами. Механізм застосування методів амортизації. Особливості амортизації нематеріальних активів. Прискорений метод амортизації та сфера його застосування. Оподаткування операцій особливого виду. Пільги щодо податку на прибуток підприємств. Строки сплати податку та подання звітності.

#### **Тема 11. Податок на доходи фізичних осіб**

Визначення доходів фізичних осіб. Платники податку. Визначення об'єктів оподаткування та ставки. Особливості застосування податкової соціальної пільги. Податкова знижка в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету. Особливості нарахування та сплати окремих видів доходів. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності. Визначення чистого доходу. Витрати, зв'язані з підприємницькою діяльністю. Ставки податку. Порядок сплати податку до бюджету.

#### **Тема 12. Плата за ресурси та послуги**

Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Види ресурсних платежів. Плата за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин. Плата за спеціальне використання водних ресурсів. Плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок бюджету. Рентні платежі. Об'єкти та суб'єкти оподаткування. Ставки. Джерела сплати ресурсних платежів.

#### **Тема 13. Інші податки і збори**

Плата за землю. Форми плати за землю. Суб'єкти плати за землю. Об'єкт оподаткування. Ставки плати за землю. Поняття вартісної оцінки землі. Порядок розрахунку і терміни сплати. Особливості сплати екологічного податку. Характеристика елементів збору за першу реєстрацію транспортного засобу. Суб'єкти оподаткування. Визначення об'єктів оподаткування, перелік транспортних засобів, що не є об'єктами оподаткування. Ставки податку. Порядок розрахунку і терміни сплати податку юридичними та фізичними особами.

#### **Тема 14. Місцеві податки і збори**

Економічна сутність та значення місцевих податків: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Економічна сутність та значення місцевих зборів: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. Суб'єкти і об'єкти оподаткування. Податкові ставки. Механізм обчислення та строки сплати місцевих податків і зборів.

#### **Тема 15. Фіксований сільськогосподарський податок**

Фіксований сільськогосподарський податок. Платники податку та податкова реєстрація. Об'єкт, база оподаткування та ставки податку. Порядок обліку та контролю нарахування і сплати фіксованого сільськогосподарського податку. Розподіл фіксованого сільськогосподарського податку між бюджетами і державними цільовими фондами.

#### **Тема 16. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва**

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Законодавча і нормативна база оподаткування. Визначення суб'єктів малого підприємництва. Порядок переходу на роботу за спрощеною системою оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Платники єдиного податку. Ставки єдиного податку для юридичних осіб. Об'єкт і база оподаткування. Ставки єдиного податку для фізичних осіб. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується єдиний податок. Строки сплати єдиного податку до бюджету. Розподіл єдиного податку між бюджетами і державними цільовими фондами. Порядок та строки подання звітності суб'єктами малого підприємництва.

#### **Тема 17. Ухилення від податків**

Види податкових правопорушень. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження.

### **2.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»**

#### **Програма дисципліни**

##### **Тема 1. Зародження бюджетних відносин**

Зародження бюджетно-економічних відносин у країнах Стародавнього Сходу (Єгипет, Месопотамія, Вавилон, Китай), Стародавній Індії, Стародавній Греції, Стародавньому Римі та Римській Імперії. Найдавніші писемні джерела, присвячені регламентуванню економічних відносин. Внесок видатних правителів і мислителів древності у розвиток бюджетно-економічних відносин.

##### **Тема 2. Становлення бюджетних відносин у Франції, Великобританії та США**

Еволюція бюджетних відносин в Англії. Сутність «Великої хартії вольностей» та «Білля про права» та їх роль у становленні бюджетних відносин. Особливості бюджетного процесу в Англії у XIX ст. Періодизація бюджетної історії Франції. Роль бюджетних відносин у боротьбі Сполучених Штатів Америки за незалежність.

##### **Тема 3. Становлення і розвиток бюджетних відносин на території України**

Періодизація бюджетно-економічної історії України. Зародження бюджетних відносин у часи Київської Русі і Галицько-Волинського князівства. Бюджетні відносини за часів Польсько-Литовської доби. Бюджетні відносини Запорозької Січі як приклади гармонійного поєднання суспільних та особистих економічних інтересів. Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на бюджетні процеси за часів Гетьманщини. Розвиток бюджетних відносин на західних українських землях у XIX столітті. Особливості процесу встановлення самостійних бюджетних відносин після повалення самодержавства. Трансформація системи державного управління за роки перебування України в складі СРСР. Становлення бюджетної системи після здобуття незалежності. Бюджетний кодекс України. Шляхи вдосконалення бюджетних відносин.

##### **Тема 4. Бюджет як економічна категорія**

Економічна природа та сутність бюджету. Походження, еволюція та сучасне розуміння терміна «бюджет». Головні ознаки, економічна сутність та функції бюджету. Бюджет як основна ланка державних фінансів. Роль і місце бюджету в ринковій і командно-

адміністративній моделі економіки. Відмінності рівня централізації національного доходу в бюджеті в різних моделях ринкової економіки. Основні характеристики бюджетних відносин. Бюджет як економічна категорія. Визначення бюджету згідно з Бюджетним кодексом. Функції, що характеризують сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету. Економічне значення бюджету, його вплив на темпи економічного зростання, структуру та розвиток суспільного виробництва, оптимізацію вартісних пропорцій у розподілі доходів. Бюджетна політика як складова фінансової політики. Призначення та структура бюджетного механізму.

#### **Тема 5. Бюджетний механізм**

Поняття бюджетного механізму. Основні підсистеми бюджетного механізму як сукупність інструментів державного регулювання економіки у сфері бюджетних відносин. Нормативно-правове, організаційно-управлінське та інформаційно-аналітичне забезпечення як економіко-адміністративні важелі механізму управління бюджетним процесом та бюджетними відносинами. Економічні важелі забезпечення формування бюджетних ресурсів. Механізм та принципи розподілу бюджетних ресурсів. Бюджетне фінансування. Бюджетне регулювання доходів та його методи. Бюджет як розпис доходів і видатків. Організаційна структура доходів бюджету. Розподіл видатків між бюджетами різних рівнів бюджетної системи. Поняття бюджетної класифікації. Визначення бюджетної класифікації, її організаційна роль, юридичне значення та структура. Бюджетне планування та прогнозування. Бюджетне планування та прогнозування: функції, принципи організації, методи та завдання. Загальний та спеціальний фонди бюджету. Поняття загального та спеціального фондів бюджету, їх склад та структура.

#### **Тема 6. Способи формування та реалізації бюджетної політики**

Бюджетна політика як складова фінансової політики держави. Зміст, цілі, функції та суспільно-економічна роль бюджетної політики. Межі ефективності бюджетного регулювання. Функції і види бюджетного моніторингу та бюджетної статистики. Правовий характер бюджету. Розподіл бюджетних повноважень між центральними та місцевими органами державної влади. Бюджетна стратегія як довгостроковий курс бюджетної політики. Бюджетне планування і прогнозування: сутність, завдання, методи, форми реалізації. Зміст, мета та принципи бюджетного програмування. Методика оцінки ефективності бюджетних програм.

#### **Тема 7. Склад та структура бюджетної системи**

Бюджетна система України: сутність, структура, принципи функціонування. Державний і місцеві бюджети. Зведений бюджет як сукупність усіх складових бюджетної системи. Загальний та спеціальний фонди бюджету. Законодавча та нормативна бази функціонування бюджетної системи. Бюджетний кодекс та його структура. Структура та принципи побудови бюджетної системи України. Організація та функціонування бюджетної системи зарубіжних країн. Міжбюджетні відносини в Україні: суб'єкти, види, принципи організації, структура побудови, механізм. Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи. Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи. Система фінансового вирівнювання: форми, методи, інструменти. Характеристика міжбюджетних трансфертів місцевих бюджетів.

#### **Тема 8. Законодавча та нормативна база функціонування бюджетних відносин**

Суб'єкти правових бюджетних відносин. Функції правових актів у сфері бюджетних відносин. Правові документи, що регламентують проведення бюджетної політики. Порядок затвердження і виконання державного бюджету. Форми міжбюджетних відносин, передбачені Бюджетним кодексом України. Організація бюджетного процесу в Україні та його учасники. Сутність бюджетного процесу, його учасники та їх повноваження. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному та місцевому рівнях.

#### **Тема 9. Доходи та видатки державного бюджету**

Головні джерела бюджетних надходжень. Неподаткові надходження, їх склад та класифікація. Наукова класифікація видатків бюджету. Недосконалість формування системи бюджетних видатків та напрямки її вдосконалення. Пріоритетні напрями бюджетної політики у соціальній сфері. Економічна сутність і класифікація доходів бюджету. Склад і джерела доходів Державного бюджету. Доходи загального та спеціального фондів. Доходи місцевих бюджетів, що враховуються та не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Поточний бюджет та бюджет розвитку. Економічна сутність видатків бюджету. Поняття видатків бюджету. Класифікація видатків бюджету. Видатки Державного бюджету. Сутність видатків державного бюджету. Склад і структура видатків державного бюджету України. Класифікація видатків бюджету. Видатки місцевих бюджетів. Сутність видатків місцевих бюджетів, їх склад. Складові системи бюджетного фінансування (принципи, форми, методи). Головні розпорядники бюджетних коштів. Шляхи вдосконалення діючих форм бюджетного фінансування.

#### **Тема 10. Бюджетний дефіцит: методи оптимізації та джерела покриття**

Бюджетний дефіцит (профіцит) як економічна категорія та показник стану бюджету, економічні передумови виникнення. Критерії класифікації бюджетного дефіциту. Заходи держави щодо подолання бюджетного дефіциту та джерела покриття. Поняття зовнішнього боргу та характеристика структури. Рейтинги зовнішніх зобов'язань України. Негативні й позитивні аспекти зовнішніх запозичень, передумови, необхідні для ефективного використання зовнішніх позик. Характеристика бюджетного дефіциту як показник якості фінансового плану держави. Аналітичний огляд бюджетного дефіциту України. Регулювання бюджетного дефіциту. Основні заходи щодо зниження бюджетного дефіциту. Зарубіжний та вітчизняний досвід фінансування дефіциту бюджету.

#### **Тема 11. Оптимізація організації та контролю виконання бюджету**

Державні утворення, що беруть участь у виконанні бюджету та їх повноваження. Казначейська форма виконання бюджету. Функції державного казначейства у процесі виконання бюджету, порядок виконання Державного та місцевих бюджетів. Сутність бюджетного обліку, предмет, методи, завдання та основні функції. Загальна схема документообігу. Обліковий реєстр. Способи ведення бюджетного обліку. План рахунків та його структура. Баланс виконання бюджету.

#### **Тема 12. Удосконалення міжбюджетних відносин в Україні**

Сутність міжбюджетних відносин. Особливості української політики фінансового вирівнювання. Передумови збалансованого економічного розвитку регіонів. Сутність моделі стимулювання розвитку регіонів та депресивних територій, економічна теорія бюджетного федералізму. Переваги та недоліки централізованої та децентралізованої моделей міжбюджетних відносин. Концепція реформування міжбюджетних відносин.

### **2.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»** **Програма дисципліни**

#### **Тема 1. Сутність і функції грошей**

Походження грошей. Концепції походження грошей. Роль держави у створенні грошей. Сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм демонетизації золота, еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей при різних їх формах. Вплив

зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість, зберігання грошей та процент. Функції грошей. Поняття функції та її еволюція. Функція міри вартості, її сутність, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Функція засобу обігу, її сутність, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Функція засобу платежу, її сутність, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання, еволюція. Функція засобу нагромадження, її сутність, сфера використання. Вплив часу на функцію засобу нагромадження. Світові гроші. Еволюція золота як світових грошей.

#### **Тема 2. Грошовий обіг і грошова маса**

Грошовий обіг. Грошові платежі як складові грошового обороту. Основні суб'єкти грошового обороту. Основні ринки, що пов'язуються грошовим оборотом. Основні сфери грошового обороту. Безготівковий грошовий оборот. Готівковий грошовий оборот. Канали надходження грошей та їх вилучення з грошового обороту. Грошові потоки та критерії їх класифікації. Характеристика основних видів грошових потоків. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Грошова маса та основні форми її існування. Агрегатний метод класифікації функціональних форм грошей. Характеристика грошових агрегатів. Грошова база. Особливості побудови показників грошової маси в Україні. Закони грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають.

#### **Тема 3. Грошовий ринок**

Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Сутність грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак - попиту, пропозиції, ціни. Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей. Ринок капіталів. Суб'єкти грошового ринку. Банки як суб'єкти грошового ринку. Попит на гроші. Теоретичні моделі попиту на гроші. Складові сукупного попиту на гроші: для трансакцій і як активи. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші. Пропозиція грошей. Загальні теоретичні положення пропозиції грошей. Механізм формування пропозиції грошей. Грошова база. Банківські резерви. Грошовий мультиплікатор. Роль кредитної системи у формуванні пропозиції грошей. Банкнотна та депозитна емісія.

#### **Тема 4. Грошові системи**

Грошові системи: склад, основні принципи організації та моделі побудови, місце в економічній системі. Система безготівкових розрахунків. Система готівкового обігу. Основні типи грошових систем, їх еволюція: саморегульовані і регульовані, неринкові та ринкові, відкриті і закриті. Біметалізм. Монеметалізм. Системи грошового обігу: паперово-грошового, природного (кредитного). Державне регулювання грошової сфери. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи та інструменти регулювання грошової системи. Становлення й розвиток грошової системи України: необхідність створення. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

#### **Тема 5. Інфляція та грошові реформи**

Сутність інфляції. Вплив на виробництво, зайнятість і життєвий рівень. Основні форми. Класичні, монетарні та загальноекономічні чинники. Інфляція попиту, витрат, фіскальна, імпортна. Основні показники вимірювання, методи регулювання. Інфляція в системі державного регулювання грошової сфери. Грошові реформи: поняття та цілі. Класифікація грошових реформ. Становлення нової грошової системи. Часткова зміна грошової системи. Проведення спеціальних стабілізаційних заходів. Основні методи стабілізації валют: дефляція, деномінація, нуліфікація, девальвація, ревальвація. Основні моделі грошових реформ. Грошові реформи формального типу. Грошові реформи конфіскаційного типу. Реформи паралельного (консервативного) типу.

#### **Тема 6. Валютний ринок і валютні системи**

Сутність і види валютних відносин. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти. Валютний ринок: сутність та основи функціонування. Валютні операції. Види валютних операцій. Валютні ризики і методи валютного страхування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Котирування валют. Валютний курс, його функції, види. Механізм забезпечення конвертованості. Конвертованість валюти України. Механізм регулювання валютного курсу. Регламентація статусу валюти та порядок здійснення операцій з нею. Режим валютного курсу в Україні. Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Основні елементи національної валютної системи. Розвиток валютної системи України. Еволюція світової валютної системи.

#### **Тема 7. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм**

Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Номіналістичне трактування суті грошей послідовниками кількісної теорії. Відмінності в поглядах на гроші послідовників кількісної теорії грошей і трудової теорії вартості. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. «Трансакційний варіант» Фішера. «Кембриджська версія» кількісної теорії. Грошово-кредитна політика України у світлі сучасних монетаристських теорій.

#### **Тема 8. Сутність і функції кредиту**

Необхідність та сутність кредиту. Кредит як форма руху вартості на зворотній основі. Кредит як форма суспільних відносин. Основні функції кредиту. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Ознаки кредиту в ринковій економіці. Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини та наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція. Сутність процента, види, економічні межі руху, фактори зміни ставки процента. Процентний ризик. Процент в умовах інфляції. Форми та види кредиту. Характеристика окремих видів кредиту: комерційного, споживчого, державного, міжнародного, банківського. Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Теорії кредиту. Основні положення натуралістичної теорії кредиту. Основні положення капіталотворчої теорії кредиту.

#### **Тема 9. Фінансові посередники грошового ринку**

Поняття кредитної системи. Об'єктивні економічні умови формування кредитної системи. Основні етапи розвитку кредитної системи. Принципи побудови кредитної системи. Роль та місце кредитної системи в сучасному економічному просторі. Кредитна система як елемент інфраструктури грошового ринку. Основні типи кредитних систем. Структура кредитної системи. Загальна характеристика основних структурних елементів кредитної системи. Банківська система. Функції банківської системи. Основи організації банківської системи (принципи побудови, цілі, механізм функціонування). Емісійні банки. Неемісійні банки. Парабанківська система. Небанківські фінансово-кредитні установи (спеціалізовані кредитно-фінансові інститути), їх відмінності від банків, економічне призначення, види, функції, роль.

#### **Тема 10. Теоретичні засади діяльності комерційних банків**

Сутність і призначення комерційних банків: класифікація, організаційна та функціональна структура, основні показники діяльності. Банківські операції. Пасивні банківські операції. Банківські ресурси та їхня структура. Власний капітал банку та його основні функції. Статутний фонд. Резервний фонд. Нерозподілений прибуток. Залучені кошти. Депозити та їх основні види. Депозити до запитання. Строкові депозити. Ощадні депозити. Активні операції комерційних банків. Основні види активів. Кредитні операції, їх сутність і призначення.

Інвестиційні операції та їх види. Інвестиційний портфель та інвестиційна політика комерційного банку. Сутність комісійно-посередницьких банківських операцій. Розрахункові операції. Касові операції. Валютні операції. Консультаційні та інші послуги.

#### **Тема 11. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління**

Історичні аспекти організації центральних банків. Сучасні організаційно-правові форми центральних банків. Незалежність центральних банків. Функції центрального банку. Грошово-кредитна політика центрального банку – сутність, стратегічні цілі, проміжні й тактичні завдання, інструменти грошово-кредитного регулювання. Основні типи грошово-кредитної політики: рестрикційна та експансіоністська. Загальні методи реалізації грошово-кредитної політики. Політика облікової ставки. Операції на відкритому ринку. Політика обов'язкових резервів. Політика рефінансування. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки. «Сеньйораж» і монетизація бюджетного дефіциту. Національний банк України: його завдання, функції та історія розвитку. Організаційна і функціональна структура НБУ. Повноваження Правління НБУ. Основні напрями діяльності НБУ. Грошово-кредитна політика НБУ. Банківський нагляд. Формування інформаційної системи. Пасивні та активні операції НБУ.

#### **Тема 12. Міжнародні фінансово-кредитні установи та їх співробітництво з Україною**

Інтернаціоналізація господарської діяльності. Посилення співпраці країн світу щодо валютних відносин. Проблеми пристосування вітчизняної банківської системи до умов глобалізації. Лібералізація фінансових ринків. Конкуренентоспроможність банків України. Національні та світовий ринок позичкових капіталів і його структура. Міжнародні кредитні інституції. Міжнародні центри позичкового капіталу. Уніфікація позичкових операцій та механізмів. Позитивні й негативні наслідки функціонування світового валютного ринку для грошово-кредитної системи України.

### **2.5. «СТРАХУВАННЯ»**

#### **Програма дисципліни**

##### **Тема 1. Сутність та класифікація страхування**

Сутність страхування: суб'єкти та об'єкти страхування, функції та принципи. Системи страхування. Системи першого ризику, пропорційної відповідальності, граничного забезпечення та за відновною вартістю. Класифікація страхування. Історичні ознаки: час виникнення окремих видів та етапи розвитку страхування. Економічні ознаки: спеціалізація страховика, род небезпеки, об'єкти, галузі, підгалузі і види, статус страховика, статусом страхувальника. Юридичні ознаки: ліцензовані види страхування, форма проведення страхування, форма організації страхування. Форми страхування: обов'язкова та добровільна, індивідуальна та колективна.

##### **Тема 2. Страховий ринок та його державне регулювання**

Страховий ринок: загальна структура та інфраструктура, об'єкти та суб'єкти. Класифікація страхового ринку. Страхові посередники, їх функції та відмінності. Професіонали страхового ринку. Товариства взаємного страхування. Об'єднання страховиків. Страхова компанія: класифікація, організаційні форми створення, структурні підрозділи. Особливості кептивних страхових компаній. Перестраховання та співстраховання. Суб'єкти перестраховання. Факультативні, облігаторні та факультативно-облігаторні договори. Види договорів при пропорційній і непропорційній формі перестраховання. Сутність співстраховання, механізм його здійснення, особливості при страхуванні великих ризиків. Державний нагляд за страховою діяльністю: цілі, напрями, система законодавчого регулювання страхування, принципи відносин страховика й держави. Порядок ліцензування страхової діяльності.

##### **Тема 3. Особисте страхування**

Страхування життя як накопичувального виду страхування: страхові випадки, умови договору. Найпоширеніші види страхування життя: змішане страхування життя, страхування дітей, страхування до шлюбу, страхування додаткової пенсії. Страхування здоров'я. Характеристика нещасного випадку: його ознаки та можливі наслідки. Характеристика страхових випадків та подій що не визнають страховим випадком. Принципи виплати страхового відшкодування залежно від ступеня втрати здоров'я. Характеристика окремих видів страхування від нещасних випадків. Сутність медичного страхування. Характеристика типових програм добровільного медичного страхування. Умови медичного страхування осіб, що виїжджають за кордон.

##### **Тема 4. Майнове страхування**

Страхування майна юридичних осіб. Основний, додатковий та спеціальний договір майнового страхування. Права та обов'язки страховика та страхувальника. Основні напрями страхування майна юридичних осіб: страхування підприємницьких, технічних, кредитних і фінансових ризиків, транспортне та сільськогосподарське страхування. Страхування майна громадян. Особливості страхування майна громадян. Особисте майно, що може та не може бути застраховано. Групи ризиків, що охоплюють страхування майна громадян. Характеристика окремих видів страхування рухомого та нерухомого майна громадян.

##### **Тема 5. Страхування відповідальності**

Страхування відповідальності юридичних осіб. Характеристика понять «шкода» та «третя особа». Характеристика видів відповідальності, що можна застрахувати: адміністративна, матеріальна, цивільно-правова. Характеристика видів страхування відповідальності: страхування відповідальності роботодавця, професійної відповідальності, відповідальності за екологічне забруднення, відповідальності перевізника вантажів. Страхування відповідальності громадян. Особливості страхування майна громадян. Характеристика видів страхування: цивільної відповідальності власників транспортних засобів, відповідальності позичальника за непогашення кредиту, відповідальності власників собак та цивільної відповідальності громадян, що мають у власності зброю.

##### **Тема 6. Основи актуарних розрахунків**

Сутність актуарних розрахунків як процесу встановлення страхового тарифу. Показники страхової статистики. Склад та структура тарифної ставки. Критерії віднесення ризику до страхового та нестрахового. Страхова статистика: основні абсолютні та відносні показники та їх економічний зміст. Брутто-ставка та її складові: нетто-ставка та навантаження. Особливості розрахунки тарифів з ризикових видів страхування та страхування життя. Методика розрахунку тарифів із ризикових видів страхування. Призначення таблиць смертності для розрахунку ймовірності дожиття та смерті. Методика розрахунку тарифів зі страхування життя. Види страхових внесків (премій, платежів). Економічна сутність страхового внеску. Класифікація страхових внесків. Характеристика видів страхових внесків за призначенням: ризикова премія, накопичуваний внесок, нетто-премія, достатній внесок, брутто-премія.

##### **Тема 7. Фінанси та фінансова надійність страховиків**

Особливості фінансової діяльності страховика: доходи, витрати та фінансові результати. Відмінності організації фінансової діяльності страхових компаній від інших суб'єктів господарювання. Видів доходів і витрат страховика. Фінансові результати. Порядок визначення зароблених премій. Фінансова надійність страховика: умови забезпечення платоспроможності, ознаки фінансової надійності, чинники забезпечення. Зовнішні та внутрішні зобов'язання страховика та їх вплив на його фінансову надійність. Статутний і гарантійний фонд страховика. Порядок розрахунку фактичного та нормативного запасів платоспроможності. Страхові резерви та порядок їх формування. Види

страхових резервів. Технічні резерви (резерв незароблених премій та резерв збитків). Резерви із страхування життя (математичні резерви та резерв належних виплат страхових сум). Порядок розрахунку резерв незароблених премій за методом «плаваючих кварталів».

## 2.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА» Програма дисципліни

### **Тема 1. Історія створення центральних банків**

Центральні банки (ЦБ): походження, чинники появи емісійних банків, шляхи створення. Статус та основи організації. Незалежний статус ЦБ, його значення та форми реалізації. Особливості організації ЦБ США, Німеччини, Великобританії, Японії. Основні напрями діяльності ЦБ, операції. Пасиви й активи банку. Відображення операцій у балансі центрального банку. Перспективи розвитку центральних банків. Співробітництво центральних банків на міждержавному рівні та зі світовими валютно-кредитними і фінансовими організаціями. Створення наднаціональних центральних банків. Європейська система центральних банків: структура, призначення, статус, органи управління.

### **Тема 2. Види банків і порядок їх створення в Україні**

Класифікація комерційних банків за формами власності, за видами здійснюваних операцій, за належністю статутного капіталу, за територіальним рівнем, за величиною активів. Механізм створення та реєстрації комерційного банку. Порядок отримання ліцензії НБУ на здійснення банківської діяльності. Порядок отримання ліцензій та письмових дозволів на здійснення додаткових банківських операцій. Обмеження щодо діяльності банків. Обов'язки банків щодо збереження банківської таємниці.

### **Тема 3. Емісія грошей та регулювання грошового обігу**

НБУ – емісійний центр готівкового грошового обороту. Повноваження НБУ як емісійного центру готівкового грошового обороту. Організація виготовлення, емісії та обороту грошових знаків. Регулювання готівкового грошового обороту в позабанківській сфері. Місце готівки в грошовій та платіжній системах. Особливості платіжної системи та структури грошової маси в Україні. Принципи організації готівкового грошового обороту в Україні. Шляхи скорочення готівкового грошового обороту в Україні. Організація емісійно-касової роботи в установах НБУ. Формування резервних фондів грошових знаків у Центральному сховищі та в територіальних управліннях НБУ. Регулювання оборотної каси установ НБУ та порядок здійснення касових операцій. Прогнозування готівкового грошового обороту. Зміст прогнозного розрахунку касових оборотів банків та його призначення. Організація роботи зі складання прогнозного розрахунку в установах НБУ. Прогнозування надходження в каси банків торговельної виручки. Прогнозування видачі з кас банків готівки на оплату праці. Організація роботи з інкасації та перевезення грошових знаків в установах НБУ.

### **Тема 4. Організація діяльності банківських установ**

Сутність і роль комерційних банків в сучасній економіці. Класифікація комерційних банків та їх функцій. Ліцензія та письмовий дозвіл. Організаційна структура комерційного банку. Склад, функції та повноваження органів управління. Порядок роботи загальних зборів акціонерів (учасників), спостережної ради, ревізійної комісії. Функції постійно діючих комітетів банку. Порядок роботи ради директорів (правління) банку. Склад та функції підрозділів та служб банку. Основні показники діяльності комерційних банків. Способи реорганізації банків.

### **Тема 5. Операції банків з формування власного капіталу**

Склад та структура ресурсів комерційного банку. Функції капіталу банку. Способи розрахунку і структура власного капіталу банку. Балансовий та регулятивний капітал. Капітал першого та другого рівня, його складові. Нормативи капіталу. Достатність капіталу банку. Операції з формування капіталу банку. Капіталізація дивідендів та індексація акцій. Операції з купівлі, продажу та викупу акцій банку.

### **Тема 6. Операції банків із залучення і запозичення фінансових ресурсів**

Структура залучених ресурсів комерційного банку. Класифікація депозитних операцій банку. Особливості окремих видів депозитів. Основні умови договору банківського вкладу. Ощадний (депозитний) сертифікат та його особливості. Механізм здійснення строкових депозитних операцій з юридичними, фізичними особами та фізичними особами-підприємцями. Особливості використання депозитних рахунків. Способи розрахунку та сплати процентів за депозит. Депозитна політика комерційного банку. Основні засади діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Структура запозичених ресурсів комерційного банку. Рефінансування НБУ комерційних банків. Операції НБУ на відкритому ринку. Ломбардне кредитування комерційних банків. Сутність та види операцій РЕПО. Кредитні аукціони. Умови надання стабілізаційної позики комерційному банку. Сутність та види міжбанківських кредитів. Процес міжбанківського кредитування. Структура міжбанківського ринку. Облігаційні позики банків.

### **Тема 7. Організація та регулювання платіжних систем**

Розрахункове обслуговування банків центральним банком. Міжбанківські розрахунки як складова платіжної системи. Класифікаційна характеристика міжбанківських розрахунків. Проведення центральним банком міжбанківських розрахунків через кореспондентські рахунки комерційних банків. Світовий досвід міжбанківських розрахунків. Еволюція міжбанківських розрахунків в Україні. Система електронних платежів (СЕП) НБУ. Основні принципи функціонування СЕП. Структурна побудова СЕП та порядок проведення міжбанківських розрахунків. Порівняльна характеристика моделей міжбанківських розрахунків за консолідованим коррахунком. Перспективи розвитку платіжної системи в Україні. Система термінових платежів — новий етап розвитку електронних міжбанківських розрахунків. Створення та розвиток національної системи масових електронних платежів в Україні. Роль НБУ у розв'язанні цієї проблеми.

### **Тема 8. Грошово-кредитна політика та механізм формування пропозиції грошей**

Грошово-кредитна політика центрального банку: сутність та роль у розвитку економіки держави. Цілі грошово-кредитної політики: стратегічні, проміжні й тактичні. Монетарна експансія та рестрикція як основні типи грошово-кредитної політики. Тотальна і селективна політика. Таргетування. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки. «Сеньйораж» і монетизація бюджетного дефіциту. Інструменти грошово-кредитної політики центрального банку: політика облікової ставки, операції на відкритому ринку, регулювання норми обов'язкових резервів, рефінансування. Сутність і механізм формування пропозиції грошей. Вплив пропозиції грошей на розвиток економіки. Роль державних інституцій у реалізації емісійного процесу. Способи безготівкової емісії грошей. Утворення грошей комерційними банками. Норма обов'язкового резерву, грошова база, ефект кредитного мультиплікатора.

### **Тема 9. Валютна політика**

Валютне регулювання як складова валютної політики держави: економічна сутність, необхідність та завдання, органи, інструменти. Повноваження НБУ як органу валютного регулювання. Установлення офіційного обмінного курсу гривні та його регулювання. Регулювання поточних валютних операцій та операцій, пов'язаних з рухом капіталу. Курсова політика НБУ. Цільова спрямованість та інструменти реалізації курсової політики на різних етапах перехідної економіки. Платіжний баланс: економічний зміст і роль у системі валютного регулювання. Порядок складання платіжного балансу в Україні, його аналіз та використання в регулятивній діяльності НБУ. Золотовалютні резерви в системі

валютного регулювання. Роль і призначення золотовалютних резервів. Формування НБУ золотовалютних резервів та їх використання. Управління золотовалютними резервами. Валютний контроль: зміст і завдання. Повноваження НБУ у сфері валютного контролю.

### **Тема 10. Центральні банки в системі монетарного та банківського управління**

Грошово-кредитна політика центрального банку – сутність, стратегічні, проміжні й тактичні цілі. Основні типи грошово-кредитної політики: монетарна експансія та рестрикція. Інструменти грошово-кредитної політики. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки. Система банківського регулювання та нагляду. Принципи ефективного банківського регулювання, розроблені Базельським Комітетом з питань банківського регулювання. Державна реєстрація банків. Ліцензування банківської діяльності. Установлення економічних нормативів, що регламентують діяльність банків. Вимоги до банків щодо формування резервів. Гарантування банківських депозитів. Вимоги НБУ щодо організації банківського кредитування та грошових розрахунків. Методичне забезпечення діяльності банків.

### **3. Контрольні питання для вступників, складені на підставі пропонуванних програм**

#### **3.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»**

1. Сутність фінансового ринку, його функції, структура, критерії класифікації.
2. Значення валютного і кредитного ринку у системі фінансового ринку.
3. Ринок цінних паперів у системі фінансового ринку.
4. Основні суб'єкти фінансового ринку.
5. Основні напрямки та форми державного регулювання фінансового ринку.
6. Форми державного регулювання діяльності банків і фондового ринку України.
7. Методи валютного регулювання.
8. Банки, їх класифікація. Основні операції комерційних банків.
9. Основні види небанківських фінансових інститутів, що діють на території України. Основні форми їх діяльності.
10. Поняття та порядок функціонування кредитних спілок.
11. Сутність інститутів спільного інвестування.
12. Процентні ставки, види, фактори впливу на розмір, види процентних ставок, що встановлюються НБУ.
13. Класифікація фінансових ризиків, методики оцінки ризиків.
14. Ознаки класифікації цінних паперів.
15. Облігація, види облігацій.
16. Акція, види акцій.
17. Інвестиційний сертифікат.
18. Похідні цінні папери, похідні фінансові інструменти.
19. СВОП, види СВОПів.
20. Опціони, види опціонів.
21. Відмінність між ф'ючерсом і форвардом.
22. Депозитарні розписки.
23. Сутність ордера, варанта та купона.
24. Місце грошового ринку в системі фінансового ринку.
25. Операції облікового ринку. Інструменти облікового ринку.
26. Міжбанківський ринок у складі грошового ринку.
27. Функції брокерських фірм.
28. Фактори впливу на валютний курс.
29. Фондова біржа, порядок її функціонування. Операції на фондовій біржі.
30. Сутність фундаментального і технічного аналізу ринку цінних паперів.

#### **3.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»**

1. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків.
2. Поняття податку і збору (обов'язкового платежу).
3. Функції та елементи податків.
4. Класифікація податків.
5. Поняття податкової політики.
6. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки.
7. Фактори, які визначають напрям та характер податкової політики.
8. Поняття податкової системи і вимоги до неї.
9. Принципи побудови системи оподаткування.
10. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави.
11. Податковий менеджмент.
12. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.
13. Структура, обов'язки та відповідальність податкової служби України. Податкова міліція.
14. Види податкових правопорушень.
15. Просте та складне перекладання податків.
16. Сутність ПДВ і його роль у формуванні доходної частини бюджету.
17. Податкова накладна. Реєстр податкових накладних.
18. Строки подання податкової декларації та розрахунків з бюджетом.
19. Механізм бюджетного і експортного відшкодування податку з Державного бюджету України.
20. Економічна сутність акцизного податку, прибутку підприємств, податку на доходи фізичних осіб.
21. Амортизація основних засобів.
22. Податкові соціальні пільги.
23. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності.
24. Декларування доходів.
25. Види ресурсних платежів.
26. Екологічний податок.
27. Збір за користування радіочастотним ресурсом України.
28. Особливості оподаткування страхувальників.
29. Особливості оподаткування неприбуткових установ та організацій.

30. Особливості оподаткування нерезидентів.

### 3.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

1. Зародження бюджетних відносин.
2. Роль Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, УНР у формуванні бюджетних відносин в Україні.
3. Особливості взаємовідносин державного бюджету і державних фінансів.
4. Моделі ринкової економіки розрізняють за послідовністю розподілу ВВП.
5. Моделі ринкової економіки виділяються за рівнем централізації національного продукту.
6. Сутність та особливості функціонування бюджетного механізму.
7. Економічна сутність бюджетної експертизи.
8. Сутність, основні джерела призначення бюджетних дотацій, субвенцій.
9. Інструментарій розподілу бюджетних видатків.
10. Форми бюджетного фінансування.
11. Основні методи бюджетного фінансування, визначені бюджетним кодексом України
12. Економічна сутність бюджетного резервування.
13. Механізм використання бюджетних ресурсів.
14. Базові інструменти бюджетного механізму в Україні.
15. Охарактеризуйте сутність та основний зміст бюджетної політики. Критерії її ефективності.
16. Переваги й недоліки формування міжбюджетних відносин на основі бюджетної забезпеченості.
17. Різниця між місцевими бюджетами і бюджетами місцевого самоврядування.
18. Структура бюджетної системи України.
19. Роль зведеного бюджету у функціонуванні бюджетного механізму.
20. Принципи, на яких ґрунтується бюджетна система України.
21. Структура загального та спеціального фондів бюджету.
22. Структура доходів загального та спеціального фондів державного бюджету.
23. Структура неподаткових надходжень до бюджету.
24. Класифікація бюджетних видатків.
25. Сутність, наслідки, шляхи покриття бюджетного дефіциту. Бюджетний профіцит.
26. Економічна сутність внутрішнього і зовнішнього державного боргу.
27. Повноваження Верховної Ради України на різних стадіях бюджетного процесу.
28. Переваги казначейського виконання державного бюджету. Єдиний казначейський рахунок.
29. Обліковий реєстр, призначення меморіальних ордерів. Способи бюджетного обліку.
30. Зміст принципів субсидіарності їх роль у міжбюджетних відносинах.

### 3.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

1. Сутність та функції грошей. Історичні форми та види грошей і їхня еволюція.
2. Функції грошей.
3. Відмінності золотих і паперових грошей, паперових і кредитних грошей.
4. Організація прогнозування і регулювання готівкового обігу і безготівкового платіжного обігу.
5. Форми безготівкових розрахунків.
6. Грошова маса та її структура. Грошові агрегати. Грошова база.
7. Закон грошового обігу та його зміст.
8. Сутність та механізми «грошового мультиплікатора».
9. Сутність фінансового ринку і його структура.
10. Попит на гроші і його складові частини.
11. Трансакційна теорія грошей.
12. Емісія готівкових грошей (емісійно-касове регулювання).
13. Рівновага на грошовому ринку та процент.
14. Основні типи грошових систем, їх еволюція
15. Сутність, форми і причини інфляції, методи її регулювання.
16. Сутність грошових реформ та їхня класифікація.
17. Особливості проведення грошової реформи в Україні.
18. Походження і сутність кредиту. Об'єкт і суб'єкт кредиту.
19. Функції, види та роль кредиту.
20. Принципи банківського кредитування.
21. Форми забезпечення кредитів.
22. Методи банківського кредитування.
23. Механізм банківського кредитування.
24. Вартість кредиту.
25. Роль кредиту в розвитку ринкових відносин.
26. Кредитна система та її структура.
27. Інструменти грошово-кредитної політики.
28. Загальна характеристика основних спеціалізованих фінансово-кредитних інститутів.
29. Валютні відносини та валютні системи.
30. Платіжний баланс та його структура, методи балансування.

### 3.5. «СТРАХУВАННЯ»

1. Функції, принципи страхування. Суб'єкти страхових взаємовідносин.
2. Організаційно-правові форми створення страхових компаній в Україні.
3. Економічна сутність франшизи.
4. Страхова сума. Суброгація.
5. Сутність співстрахування та перестрахування.
6. Системи страхування пропорційної і граничної відповідальності, індивідуального та колективного страхування.
7. Характерні риси, види добровільної і обов'язкової форми страхування.
8. Страховий ринок: структура, суб'єкти, страхові посередники, брокери, агенти, професіонали.
9. Товариства взаємного страхування. Об'єднання страховиків.
10. Перестрахування і співстрахування: сутність, механізм, форми, види комісії, типи договорів.
11. Страхові компанії: класифікація, організаційно-правові форми, дозволені види діяльності, принципами побудови.

12. Функції філій, представництв та агенцій страхової компанії. Системи роботи страховика з філіями.
13. Основні положення державної політики у сфері страхування. Державні органи нагляду за страховою діяльністю.
14. Особисте страхування: особливості, галузі, відмінності між страхуванням життя та страхуванням здоров'я.
15. Сутність страхування життя: особливості, види.
16. Страхування від нещасних випадків: сутність, визначення нещасного випадка.
17. Медичне страхування: сутність, програми.
18. Відмінності обов'язкового та добровільного медичного страхування.
19. Основні аспекти медичного страхування осіб, від'їжджають за кордон.
20. Економічний зміст майнового страхування: види, об'єкти, що не можуть бути об'єктами. Майно, що страхується за основним і спеціальним договорами страхування.
21. Типи покриття страхової оцінки при майновому страхуванні. Особливості страхування майна громадян.
22. Страхуванні відповідальності: види, об'єкт, підгалузі, особливості страхування відповідальності виробника за якість продукції.
23. Сутність та особливості страхування відповідальності роботодавця, професійної, за екологічне забруднення.
24. Сутність та особливості страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, перевізника вантажів, позичальника за непогашення кредиту.
25. Сутність актуарних розрахунків: основні завдання, класифікація.
26. Елементи страхового тарифу. Нетто-ставка. Навантаження у структурі тарифу.
27. Способи розрахунку тарифів з ризикових видів страхування, страхування життя.
28. Формування доходів і витрати страховика. Фінансові результати страховика.
29. Страховий портфель страхової компанії.
30. Фінансова надійність і платоспроможність страховика: фактичний та нормативних запас платоспроможності, страхові резерви.

### 3.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»

1. Причини, шляхи створення центральних емісійних банків.
2. Статус центральних емісійних банків, основні задачі, функції, операції.
3. Система і органи управління НБУ, фінансове забезпечення діяльності.
4. Сутність і значення кредитів, що надаються центральними банками банківським установам.
5. Зміст рефінансування банків за допомогою проведення кредитних аукціонів.
6. Сутність кредитування банків під забезпечення державними цінними паперами.
7. Селективна політика адресного рефінансування.
8. Роль центробанку в організації платіжної системи країни.
9. Економічна сутність і необхідність міжбанківських розрахунків через консолідований коррахунок, систему електронних платежів НБУ.
10. Основні цілі та інструменти грошово-кредитної політики, її зв'язок з податковою, бюджетною і валютною політикою..
11. Напрями та параметри використання резервних вимог.
12. Сутність операцій центрального банку на відкритому ринку .
13. Звичайні операції центрального банку з цінними паперами на вторинному ринку.
14. Сутність, основні принципи організації банківських установ.
15. Види банківських установ на фінансовому ринку України.
16. Порядок створення, реєстрації та ліцензування банківської діяльності.
17. Фінансові результати діяльності та ліквідність банку.
18. Ресурси банківської установи, їх склад та структура.
19. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках.
20. Організація безготівкових і готівкових розрахунків в банках.
21. Порядок формування кредитного портфеля банку. Кредитний ризик та заходи управління ним.
22. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
23. Діяльність банків на фінансовому ринку та ринку цінних паперів.
24. Емісійні, посередницькі, комісійні операції банківської установи.
25. Принципи банківського кредитування.
26. Організація грошових розрахунків.
27. Власний капітал банку та механізм його формування.
28. Розрахункове і гарантійне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.
29. Класифікація векселів, пластикових карток які обертуються в Україні та її межами.
30. Факторингові і форфейтингові операції банківських установ.

#### **4. Критерії оцінювання знань вступників**

*Екзаменаційний білет* для фахового вступного випробування на I курс для освітнього ступеня «Магістр» на основі освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр» або освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» включає **9 завдань трьох рівнів складності** (Додаток).

##### ***I рівень складності (5 тестових завдань)***

Закрита форма тесту – застосування матеріалу за відомими стандартними алгоритмами та зразками, тобто надаються завдання з вибором однієї відповіді з декількох варіантів відповідей, одна з яких – правильна. Кожне тестове завдання оцінюється у 8 балів (максимальна кількість балів за виконання тестових завдань *I рівня складності* – 40).

##### ***II рівень складності (3 завдання)***

Відкрита форма тесту – застосування програмного матеріалу у змінених та ускладнених ситуаціях, тобто надаються завдання з вимогою короткої відповіді. Кожне завдання оцінюється у 10 балів (максимальна кількість балів за виконання тестових завдань *II рівня складності* – 30).

##### ***III рівень складності (1 завдання)***

Практична частина (задача). Містить завдання комплексної форми з необхідністю розгорнутої відповіді. Завдання вважається виконаним правильно, якщо, крім наведення правильної відповіді, наведено послідовне, логічне та аргументоване розв'язання задачі, що свідчить про високий рівень знань вступника (максимальна кількість балів за виконання завдання *III рівня складності* – 30).

**Сумарна максимальна кількість балів – 100 балів.**

**При оцінюванні відповідей на запитання враховуються:**

- характеристики відповіді: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;
- якість знань: повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність; сформованість загально навчальних та предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
- самостійність оцінних суджень.

**Критерії оцінювання знань вступників:**

**90-100 балів** вступник отримує, *якщо:*

- володіє глибокими знаннями навчального матеріалу, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях;
- вільно володіє науковими термінами, вміє коректно аналізувати інформацію;
- переконливо аргументує відповіді на запитання;
- досконало застосовує знання, уміння та навички з різних дисциплін для правильного вирішення всіх поставлених завдань.
- вміє послідовно розкрити зміст поставлених запитань.

**Загалом, 90-100 балів** вступник отримує *при вирішенні завдань без помилок / з незначною кількістю помилок.*

**82-89 балів** вступник отримує, *якщо:*

- виявляє достатній, конструктивно-варіативний рівень компетентності;
- володіє глибокими і міцними знаннями;
- здатний використовувати знання, уміння, навички у нестандартних умовах;
- може робити аргументовані висновки;
- здатний практично оцінювати окремі факти, явища, процеси;
- вирішує творчі завдання, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, здатен сприймати іншу позицію як альтернативу;

**Загалом, 82-89 балів** вступник отримує, коли його *відповіді на запитання повні, логічні й обґрунтовані але з певною кількістю помилок.*

**74-81 бал** вступник отримує, *якщо:*

- виявляє достатній, конструктивно-варіативний рівень компетентності;
- володіє достатньо повними знаннями,
- вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних умовах;
- розуміє основоположні теорії і факти, логічно висвітлює причинно-наслідкові зв'язки між ними;
- вміє аналізувати, робити висновки з економічних розрахунків;
- зміст запитань викладено частково, непослідовно;
- у відповідях на запитання є помилки при використанні деяких понять.

**Загалом, 74-81 бал** вступник отримує, коли *не досить впевнено* вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію,

добирати аргументи для підтвердження думок, *допускає певну частку грубих помилок.*

**60-73 бали вступник отримує, якщо:**

- не володіє спеціальною термінологією;
- виявляє середній, репродуктивний рівень компетентності;
- поверхово аналізує ситуації, наведені у завданні;
- допускає грубі помилки у відповідях.

**Загалом, 60-73 бали** вступник отримує, коли у виконаних ним завданнях є суттєві помилки і / або вирішення завдань відповідають мінімальним критеріям.

**5. Список рекомендованої літератури**

**5.1. «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»**

**5.1.1. Основна література:**

1. Бадзим О. С., Наконечний Т. С., Рибчинський С. В. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. К. : КНУТД, 2018. 110 с.
  2. Буднік М. М. **Фінансовий ринок:** навч. посібник. Харківський національний економічний ун-т. Х. : ХНЕУ, 2019. 432 с.
  3. Дема Д. І., Абрамова І. В., Недільська Л. В. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 447 с.
  4. Криховецька З. М. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. 3-тє вид., перероб. та допов. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2019. 428 с.
  5. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. / [Л. М. Алексеєнко та ін.]; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль : Паляниця В. А. [вид.], 2019. 189 с.
  6. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. / Г. В. Блакита [та ін.]; Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Вінниц. торг.-екон. ін-т. Вінниця : Центр підгот. наук. та навч.-метод. вид. ВТЕІ КНТЕУ, 2019. 300 с.
  7. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. / Т. В. Калінеску [та ін.]; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : СНУ ім. В.Далія, 2018. 343 с.
  8. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. для студентів ВНЗ / [за заг. ред. С. С. Арутюнян]; Одес. нац. екон. ун-т. Київ : Гуляєва В. М., 2018. 481 с.
  9. **Фінансовий ринок:** підруч.: у 2 т. / Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. 387 с.
  10. Черкасова С. В. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни студ. заоч. форми навч. напрямку підготов. «Фінанси і кредит»; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2018. 163 с.
  11. Шкварчук Л. О. **Фінансовий ринок:** навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 382 с.
- 5.1.2. Додаткова література:**
12. Вареник В. М. **Фінансовий ринок:** зб. завдань для самост. роботи та контролю знань. Дніпропетровський ун-т економіки та права. Д. : ДУЕП, 2019. 92 с.
  13. Гапонюк М. А. **Фінансовий ринок:** міжпредмет. Тренінг. Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2017. 178 с.
  14. Гарбар Ж. В. **Фінансовий ринок:** монографія. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : КНТЕУ, 2017. 455 с.
  15. Збірник тестів та ситуаційних завдань для самостійного вивчення навчальних дисциплін напрямку підготовки «Фінанси і кредит» / ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК», Коледж економіки, права та інформ. технологій. Київ : Ун-т економіки та права «КРОК». 2018. 105 с.
  16. Могилевська О. Ю., Резнік Н. П., Слободяник А. М. **Біржовий фінансовий ринок України: проблеми і перспективи розвитку:** монографія. Київ. міжнар. ун-т. Київ : Вид-во КиМУ, 2019. 262 с.
  17. **Фінансовий ринок:** метод. вказівки та завдання для практ. занять, самост. роботи, виконання контрол. роботи та тести для студентів, що навчаються за напрямом підгот. 6.030508 «Фінанси і кредит» / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад. Черкасова С. В.]. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2017. 107 с.
  18. **Фінансовий ринок:** навч.-метод. комплекс / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича; уклад. В. М. Харабара. Чернівці : Рута, 2017. 213 с.
  19. Чуницька І. І. **Фінансовий ринок України: розбудова інфраструктурної компоненти:** монографія. Держ. фіск. служба

України, Ун-т держ. фіскал. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. 330 с.

## **5.2. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»**

### **5.2.1. Основна література:**

1. Бак Н. А. Податкова система України: навч. посіб. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2017. 135 с.
2. Варналій З. С., Романюк М. В. Податкова система: підручник. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2019. 567 с.
3. Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю., Маркова Л. Г. Податкова система: навч.-метод. посіб. Дніпропетр. держ. фінанс. акад. Дніпропетровськ : ДДФА, 2019. 208 с.
4. Карпенко В. В., Колодяжна Т. В. Податкова система: навч. посіб. Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Лідер, 2018. 273 с.
5. Кухарева О. О., Лиса О. В. Податкова система: навч. посіб. Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеса Гончара, Екон. ф-т, каф. фінансів. Д. : Біла К. О. [вид.], 2019. 271 с.
6. Матвейчук Л. О. Податкова система України: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Екон. ф-т, Каф. економіки підприємства. Кам'янець-Подільський : Сисин Я. І. : Абетка, 2015. 119 с.
7. Податкова система: навч. посіб. / В. І. Аранчій [та ін.]. Полтава : Укрпромторгсервіс, 2018. 361 с.
8. Податкова система: навч. посіб. / Клокар О. О. [та ін.]. Львів : Сполом, 2018. 487 с.
9. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [В'юн В. Г. та ін.]. Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2018. 391 с.
10. Податкова система: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / [Баранова В. Г. та ін.]. Одес. нац. екон. ун-т. Одеса : ВМВ, 2017. 341 с.
11. Сенченко В. Б. Податкова система. Практикум: навч. посіб. Черніг. кооперат. технікум, Черніг. облспоживспілка. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 158 с.
12. Тофанюк О. В., Павленко Т. Ю. Податкова система: навч. посіб. Нац. аерокосм. ун-т ім. М. С. Жуковського «Харк. авіац. ін-т». Х. : ХАІ, 2019. 71 с.

### **5.2.2. Додаткова література:**

13. Бюджетна і податкова система України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / [М. І. Бондар та ін.]. Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». К. : ДННУ «Акад. фін. упр.», 2019. 333 с.
14. Непран А. В., Тимченко І. Є., Левчук О. М. Податкова система: практикум. Харків. екон.-прав. ун-т. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 255 с.
15. Податкова система: практикум / проф. В. К. Хлівний [та ін.]. Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2019. 486 с.
16. Шевчук О. А. Система державного фінансового контролю: формування та розвиток в Україні: монографія. Держ. фіскал. служба України, Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2016. 377 с.
17. Юрчишена Л. В. Податкова система: навч.-метод. посіб. для самост. роботи студентів та контролю якості засвоєння навч. матеріалу з дисципліни. Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса, Екон. ф-т, Каф. фінансів та банк. справи. Вінниця : Твори, 2018. 293 с.

## **5.3. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»**

### **5.3.1. Основна література:**

1. Бутенко В. В. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса : ОНУ, 2018. 339 с.
2. Бюджетна система: навч. посіб. / [І. І. Кичко та ін.]; Чернігів. нац. технол. ун-т 2-ге вид., перероб. і допов. Чернігів ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2019. 256 с.
3. Бюджетна система: підручник / [І. В. Алексєєв та ін.]. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 399 с.
4. Бюджетна система: тенденції розвитку / [А. В. Корнилок та ін. ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. Київ : Лопатіна О. О., 2019. 382 с.
5. Гелеверя С. М. Бюджетна система: навч. посіб. для студентів закл. вищ. Освіти. Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Панов А. М. [вид.], 2018. 234 с.
6. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку: монографія. Національна академія держ. управління при Президентові України, Львівський регіональний ін-т держ. управління. Х. : ІНЖЕК, 2018. 285 с.
7. Пантелєєв В. П. Бюджетна система: навч. посіб. Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. 377 с.
8. Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Сянютка Н. Г. Бюджетна система: навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів :

ТНЕУ, 2019. 327 с.

9. Проць Н. В. Бюджетна система: навч. посіб. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т економіки та упр., Каф. фінансів, банк. справи та страхування. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 267 с.

10. Шевчук І. Л., Черепанова В. О., Ставерська Т. О. Бюджетна система: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Іванченко І. С. [вид.], 2018. 282 с.

11. Юшко С. В. Бюджетна система: навч. посіб. Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 347 с.

### 5.3.2. Додаткова література:

12. Бюджетна і податкова система України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / [М. І. Бондар та ін.]. Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». К. : ДННУ «Акад. фін. упр.», 2018. 333 с.

13. Бюджетна система України: проблемні питання: монографія / [Л. А. Васютинська та ін. ; за заг. ред. В. Г. Баранової]. Одес. нац. екон. ун-т. Одеса : Атлант, 2018. 251 с.

14. Бюджетна система України: тренінг-курс : навч. посіб. / [В. М. Опарін та ін.]. Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». К. : ДННУ «Акад. фін. упр.», 2017. 390 с.

15. Бюджетна система: навч. посіб. у схемах, формулах і табл. для студентів галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напрямку підгот. 6.030508 «Фінанси та кредит» / Крочук В. М. [та ін.]. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Сорока Т. Б., 2016. 173 с.

16. Жибер Т. В., Коломієць Г. Б. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». К. : КНЕУ, 2018. 311 с.

17. Карлін М. І. Бюджетна система України: навч. посібник. К. : Знання, 2018. 428 с.

18. Нескородова І. І. Бюджетна система в структурно-логічних схемах: навч. посіб. Харк. нац. екон. ун-т. Х. : ІНЖЕК, 2019. 173 с.

## 5.4. «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

### 5.4.1. Основна література:

1. Алексєєв І. В., Бондарчук М. К. Гроші та кредит: навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 213 с.

2. Гроші та кредит: підручник / за ред. О. В. Дзюблюк; Тернопіл. нац. екон. ун-т, Каф. банк. справи. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 891 с.

3. Коренюк П. І., Коренюк Л. В., Левандівський О. Т. Гроші і кредит: навч. посіб. Дніпров. держ. техн. ун-т, Дніпров. нац. ун-т трансп. ім. В. Лазаряна, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Кам'янське : ДДТУ, 2019. 401 с.

4. Кречотень І. М., Худолій Ю. С., Максименко О. С. Гроші та кредит: навч. посіб. Полтава : Пусан А. Ф., 2018. 113 с.

5. Чкан І. О. Гроші та кредит: навч.-метод. посіб. Тавр. держ. агротехнол. ун-т. Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2018. 169 с.

6. Шийкіна О. В., Дубина М. В. Гроші та кредит: теорія і практика (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : Брагинець О. В. [вид.], 2018. 570 с.

7. Шпак Н. О., Ярошевич Н. Б., Побурко О. Я.; Фінанси, гроші та кредит: навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 415 с.

8. Шинкар В. А., П'ясецька-Устич С. В. Макроекономіка: теорія і практикум: навч. посіб. ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : РІК-У, 2017. 477 с.

### 5.4.2. Додаткова література:

9. Гроші та кредит: навч. посіб. у схемах і табл. / [О. О. Примостка та ін.]. Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2017. 263 с.

10. Гроші та кредит. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Н. І. Волкова та ін.]; Донец. нац. ун-т, Каф. фінансів і банк. справи. ДонНУ, 2017. 167 с.

11. Гроші та кредит: практикум (для нефінансових спеціальностей): навч. посіб. / [Кузнецова С. А. та ін.]. Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. Д. : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2018. 134 с.

12. Гроші та кредит: практикум / А. В. Череп [та ін.]; Вищ. держ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т». Запоріжжя : [б. в.], 2019. 267 с.

13. П'ятак Т. В., Власова Н. О. Гроші і кредит: навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2016. 181 с.

14. Тестові та практичні завдання з навчальної дисципліни «Гроші та кредит»: для студентів напряму підгот. 6.030503 «Міжнародна економіка» всіх форм навчання / Харків. нац. екон. ун-т; [уклад. С. І. Стахорська]. Харків : ХНЕУ, 2016. 67 с.

### **5.5. «СТРАХУВАННЯ»**

#### **5.5.1. Основна література:**

1. Бездітко Ю. М. Банківська система: навч. посіб. для студентів ден. та заоч. форми навчання спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Вишемирський В. С., 2019. 267 с.
2. Білик О. І., Хім М. К. Державне і приватне страхування. Теорія і практика: навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 231 с.
3. Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. Страхування: навч. посіб. Одеса : Освіта України, 2017. 319 с.
4. Костенко Р. В. Страхування: тест. завдання для проведення контролю знань: метод. рек. для студентів ден. форми навчання спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіон. акад. упр. персоналом», Одес. ін-т. Одеса : Астропринт, 2019. 25 с.
5. Пікус Р. В., Приказюк Н. В., Лобова О. М. Страхування: робочий зошит. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Компринт, 2017. 118 с.
6. Плиса В. Й. Страхування: підруч. для студентів. Київ : Каравела, 2018. 471 с.
7. Русул Л. В., Фешишин М. П., Лаврук Н. А. Страхування: від теорії до практики: навч. посіб. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Ф-т фінансів, підприємництва та обліку. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 286 с.
8. Соціальне страхування: навч. посіб. / [Р. В. Пікус та ін.]. Київ : Компринт, 2018. 251 с.
9. Страхування: підручник / [Колупаєва І. В. та ін.]. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Харків. торг.-екон. ін-т. Харків : Стильна типографія, 2018. 741 с.
10. Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво: підруч. для бакалаврів / [П. О. Нікіфоров та ін.]. Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2019. 295 с.

#### **5.5.2. Додаткова література:**

11. Андрій В. М., Кучма О. Л., Сіньова Л. М. Пенсійне забезпечення у солідарному рівні загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Маслаков, 2018. 474 с.
12. Квасницька Р. С., Доценко І. О. Соціальне страхування: навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2019. 355 с.
13. Кириченко А. В. Розвиток соціального страхування в Україні: монографія. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2017. 196 с.
14. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики: монографія. НДІ приват. права і підприємництва ім. В. Г. Бурчака Нац. акад. прав. наук України. Київ : НДІ приват. права і підприємництва ім. В. Ф. Бурчака НАПрН України, 2019. 487 с.
15. Непран А. В., Тимченко І. Є., Левчук О. М. Страхування: практикум. Харків. екон.-прав. ун-т. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 130 с.
16. Пічко Р. С. Концептуально-правові аспекти страхування права інтелектуальної власності: монографія Дніпро : Журфонд, 2019. 216 с.
17. Уралова Ю. П. Господарсько-правове регулювання посередницької діяльності у сфері страхування: монографія. Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 163 с.
18. Шабаніна О. В., Рябенко Г. М. Страхування: дивовижний світ страхування: навч. посіб. Миколаїв : МНАУ, 2019. 225 с.
19. Шоха Т. П. Правові аспекти екологічного страхування в Україні: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Правова єдність : Алерта, 2019. 235 с.

### **5.6. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»**

#### **5.6.1. Основна література:**

1. Банківська система України: вектори посткризових трансформацій: колект. наук. монографія / [Ануфрієва К. В. та ін.]; за ред. Н. М. Шелудько ; НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». Київ : Ін-т економіки та прогнозування, 2019. 171 с.
2. Банківська система: навч. посіб. / [О. І. Береславська та ін.]. Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 485 с.
3. Банківська система: навч. посіб. / П. М. Карась [та ін.]. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 291 с.
4. Банківська система: підручник / [Реверчук С. К. та ін.]. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 497 с.

5. Бездітко Ю. М. Банківська система: навч. посіб. для студентів ден. та заоч. форми навчання спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Вишемирський В. С., 2019. 267 с.
6. Васильченко З. М., Тригуб О. В. Банківська система. Практикум: навч. посіб. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Компринт, 2017. 315 с.
7. Калініченко Л. Л. Банківська система: навч. посіб. Укр. держ. ун-т залізн. трансп. Харків : УкрДУЗТ. 2018. 250 с.
8. Фінансово-економічна грамотність: підручник: [у 2 ч.]. Нац. аерокосм. ун-т ім. М. С. Жуковського «Харків. авіац. ін-т». Київ : Кондор, 2018. 436 с.
9. Холодна Ю. Є., Рац О. М. Банківська система: навч. посіб. Харк. нац. екон. ун-т. Х. : Вид. ХНЕУ, 2017. 314 с.

#### **5.6.2. Додаткова література:**

10. Банківська система України: інституційні зміни та інновації: колект. монографія / [Л. О. Примостка та ін. ; за заг. ред. Л. О. Примостки]. Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2017. 434 с.
11. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: монографія / [О. В. Дзюблюк та ін.]. Терноп. нац. екон. ун-т. Т. : Астон, 2018. 357 с.
12. Банківська система: завдання до практ. занять, тести для студентів освіт. рівня «бакалавр» напряму підгот. 6.030508 «Фінанси і кредит» / Укоопспілка, Львів. комерц. акад.; [уклад.: Рущишин Н. М., Онишко О. С.]. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2019. 159 с.
13. Воробйова О. І. Банківська система країни та її вплив на реальний сектор економіки: монографія. Чернівці : Доля, 2017. 200 с.
14. Завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Банківська система» для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» спеціалізації «Банківська справа» всіх форм навчання / Харк. нац. екон. ун-т ; [уклад.: Холодна Ю. Є., Рац О. М.]. Х. : Вид. ХНЕУ, 2017. 43 с.
15. Кузнецова С. А., Пестовська З. С. Банківська система: практикум: навч. посіб. Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. Дніпропетровськ : [б. в.], 2017. 346 с.
16. Пілецька С. Т., Кофонова А. І. Банківська система: зб. тест. завдань. Донбас. держ. машинобуд. акад. (ДДМА). Краматорськ : ДДМА, 2012. 64 с.
17. Сітайло М. В. Банківська система України у 90-х роках XX століття: дослідження. Вінниця : Балюк І. Б. [вид.], 2012. 250 с.
18. Швец Н. Р., Ткачук І. Я., Крупей О. М. Банківська система. Банківські операції: тест. завдання. Чернівці : Рута, 2018. 91 с.

**ДОДАТОК**  
Зразок екзаменаційного білету  
для фахового вступного випробування на I курс для освітнього ступеня «Магістр»  
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»  
(освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

<b>ЗВО «МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ»</b>		б) види субсидій; в) форми бюджетного фінансування; г) інструменти бюджетного резервування; д) види бюджетного секвестрування. <b>5. Неповноцінні гроші – це:</b> а) гроші, які знецінюються; б) гроші, які виготовлені не з дорогоцінного металу; в) грошові знаки, які не розмінюються на дорогоцінний метал; г) гроші, які емітуються для фінансування витрат держбюджету.
<p>«ПОГОДЖЕНО» Голова фахової атестаційної комісії _____ А.О. Наторіна «__» _____ 2021 р.</p>	<p>«ЗАТВЕРДЖЕНО» Голова приймальної комісії _____ В.Ю. Бугай «__» _____ 2021 р.</p>	
<p><b>Білет № 1</b> для фахового вступного випробування на I курс для освітнього ступеня «Магістр» галузь знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»</p>		
<p><b>I рівень (за кожну правильну відповідь – 8 балів)</b></p>		
<p><b>1. Суттєвою відмінністю функціонування Федеральної резервної системи від центробанків інших країн є:</b></p>		
<p>а) наявність тристороннього звітування перед органами державної влади;          б) урахування інтересів місцевих банків щодо недопущення надмірної централізації управління грошово-кредитною системою країни;          в) регулювання грошової маси в обігу і кредитування економіки для збереження стабільності національної валюти;          г) переведення кредитної основи фінансового бізнесу на інвестиційну.</p>		
<p><b>2. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів забезпечує захист інтересів:</b></p>		
<p>а) власника транспортного засобу;          б) держава;          в) страхової компанії;          г) потерпілого у дорожньо-транспортній пригоді.</p>		
<p><b>3. Хто є дійсним платником ПДВ та акцизного податку:</b></p>		
<p>а) виробник товару;          б) торговельне підприємство;          в) споживачі товарів та послуг;          г) всі відповіді вірні.</p>		
<p><b>4. Дотації вирівнювання, субвенції та вилучення коштів, які передаються до вищого рівня, це:</b></p>		
<p>а) складові міжбюджетних трансфертів;</p>		
<p style="text-align: center;">Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри міжнародної економіки, обліку та фінансів протокол № 7 від «12» березня 2021 р.</p>		